

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญตลอดจนมีอิทธิพลต่อคนในชาติในฐานะเป็นผู้ให้การศึกษาของชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาดมีศักยภาพและสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 134) นอกจากนี้ครูยังเป็นบุคคลที่สังคมตั้งความหวังไว้สูง และให้ความเคารพยกย่องว่าเป็นปูชนียบุคคล สังคมคาดหวังไว้ว่าผู้ที่เป็นครูจะต้องมีลักษณะพิเศษที่เพียบพร้อมด้วยความดี สามารถประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและประชาชนมากกว่าบุคคลในอาชีพอื่น อันเนื่องมาจากการศึกษาหรือการเรียนการสอนที่สมบูรณจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2541, หน้า 1)

อาชีพครูนอกจากจะเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่งแล้ว งานของครูจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อสามารถทำให้ลูกศิษย์ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เจริญงอกงาม โดยครูจะต้องประพฤติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของเยาวชนและสังคม การที่ครูจะทำหน้าที่ได้โดยสมบูรณครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรมมีจิตวิญญาณความเป็นครูระลึกถึงความเป็นครูของตน จิตวิญญาณในความเป็นครูจะทำให้ผู้เป็นครูตระหนักถึงภาระหน้าที่ ภารกิจที่ต้องปฏิบัติ โดยตั้งใจทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และรับผิดชอบต่อผลงานเต็มกำลังสติปัญญาความสามารถและให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2544, หน้า 13-14)

ด้วยความสำคัญของครูดังที่กล่าวไว้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตครูจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการในการผลิตครูที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานอย่างจริงจัง ในการที่จะพัฒนาผู้เรียนวิชาชีพรูให้เป็นแม่พิมพ์ที่ดีและเป็นครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริง รวมทั้งจะต้องส่งเสริมครูให้มีคุณภาพและเพิ่มแรงจูงใจให้คนที่มีความสามารถมาเป็นครู เร่งพัฒนาครูรุ่นใหม่ให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นอย่างจริงจัง ให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนเก่ง ๆ ที่สนใจจะเรียนเพื่อเป็นครูและรับประกันการมีงานทำและเพิ่มเงินเดือนขั้นต้นให้ครู แต่ต้องจำกัดจำนวนโดยเลือกคนที่มีอุปนิสัยและความตั้งใจที่จะเป็นครู รวมทั้งรัฐบาลจะต้องปฏิรูปการศึกษา

วิชาชีพครูให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น (วิทยากร เชียงกูล, 2553, หน้า ๘) เพื่อจะทำให้สังคมไทยมีครูที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณความเป็นครูมาช่วยพัฒนาเยาวชนในชาติให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป นอกจากนี้การจะพัฒนาครูในสังคมไทยให้มีคุณภาพอาจจะมีการศึกษากรณีตัวอย่างประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับการยอมรับว่ามีการผลิตครูที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครู ซึ่งประเทศที่ได้รับการยกย่องจากทั่วโลกให้เป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาและครูที่มีคุณภาพสามารถนำมาเป็นแบบอย่างคือ ประเทศฟินแลนด์ เนื่องจากประเทศฟินแลนด์มีระบบหรือกระบวนการผลิตครูที่ได้มาตรฐานและคุณภาพเป็นอย่างดี เพราะมีการคัดเลือกคนที่ตั้งใจอยากเป็นครูมาเรียนและฝึกเป็นครูมืออาชีพโดยเฉพาะเพื่อให้ไปทำหน้าที่ครูไปดูแลอนาคตของประเทศชาติ โดยมีการฝึกอบรมครูให้มีคุณภาพสูง มีการพัฒนาครูให้มีความสามารถทั้งด้านวิชาการ การสอน การแนะแนว รวมทั้งอาชีพครูในฟินแลนด์ยังเป็นอาชีพที่คนในสังคมให้การยอมรับและเคารพสูง ครูได้รับการไว้วางใจให้มีอิสระในการทำงาน มีการมอบหมายอำนาจให้ครู ผู้บริหารสามารถพัฒนาและจัดการเรื่องหลักสูตรวิธีการสอนการประเมินได้ด้วยตนเอง ทำให้อาชีพครูเป็นอาชีพที่คนมีความพอใจในการทำงานและมีความผูกพันรับผิดชอบในหน้าที่แบบมืออาชีพสูง ช่วยทำให้การสอนเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้อาชีพครูในฟินแลนด์เป็นอาชีพที่คนต้องการเป็นกันมากเพราะเป็นอาชีพที่ได้รับเงินเดือนสูง คนที่สนใจจะเรียนครูต้องได้รับการคัดเลือกและฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถ คนที่สอบเข้าเรียนวิชาครูในมหาวิทยาลัยคือกลุ่มนักเรียนมัธยมปลายที่เรียนดีที่สุดมีการสอบแข่งขันสูงมาก คนที่สอบได้มีเพียง 10% ของผู้สมัครจึงทำให้ได้คนเก่ง และคนที่มีความตั้งใจอยากเป็นครูมาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน ที่สำคัญครูในประเทศฟินแลนด์จะได้รับการพัฒนาฝึกฝนให้เป็นครูมืออาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง เพราะครูจะมีความเอาใจใส่ดูแลเด็กเป็นอย่างดีโดยเฉพาะเด็กที่เรียนอ่อนจะได้รับ ความสนใจในการดูแลและพัฒนาจากครูเป็นพิเศษมากกว่าเด็กเก่ง รวมทั้งครูจะมีความรับผิดชอบในหน้าที่และมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี โดยครูในฟินแลนด์ไม่ได้ทำหน้าที่แค่สอนตามตำรา แต่จะกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้ด้วยตัวเองให้มากที่สุดหรือนั่นผู้เรียนเป็นสำคัญในการเรียนรู้ ครูเป็นผู้ชี้แนะและให้ข้อมูลเสริมต่าง ๆ นอกจากนี้จากผลการสำรวจการวิจัยปฏิบัติการการศึกษาของประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีระบบการจัดการศึกษาและครูที่มีคุณภาพในหลายประเทศ เช่น ประเทศเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ พบว่าระบบการคัดเลือกครูจะเน้นการผลิตครูที่มีความรู้และทักษะ การสอนสูง มีองค์วิชาชีพครูดูแลเรื่องคุณวุฒิใบประกอบวิชาชีพอย่างมีมาตรฐาน มีการพัฒนาครูหลายรูปแบบ เช่น ให้ครูใหม่ไปเรียนรู้จากครูอาวุโส ส่งครูไปฝึกอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมการทำงานแบบทีมเวิร์คช่วยเหลือกันและกัน เป็นต้น (วิทยากร เชียงกูล, 2553,

หน้า 14-15, 150 -151) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดีมีครูที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณความเป็นครูสูงล้วนมีหลายปัจจัยประกอบกัน ได้แก่ มีระบบการผลิตครูที่ดีมีคุณภาพ มีการคัดเลือกคนเก่งคนดีที่มีความรักศรัทธาในวิชาชีพครูเข้ามาเรียนสายครู มีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการสร้างให้ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง โดยเน้นให้ครูเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี มีการเตรียมการสอนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดการเรียนรู้

เมื่อหันมาวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบการผลิตครูในประเทศไทยจะมีความแตกต่างจากประเทศกรณีศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นโดยพบว่า ที่ผ่านมามีรัฐบาลไทยหลายสมัยจะพยายามปฏิรูปการศึกษาและยกระดับวิทยฐานะวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงเพื่อดึงดูดสร้างแรงจูงใจให้คนเก่ง คนดีมีความรู้ความสามารถและมีความตั้งใจที่มุ่งมั่นจะประกอบอาชีพครูด้วยความรักศรัทธาในวิชาชีพครูเข้ามาเรียนสายครู แต่ในความเป็นจริงสังคมไทยยังประสบกับวิกฤติที่คนดีคนเก่งไม่สนใจเข้าเรียนครูเป็นลำดับต้น ๆ เมื่อเรียนสำเร็จแล้วส่วนหนึ่งจะไม่ประกอบอาชีพครู ทำให้ไม่สามารถบำรุงรักษาครูที่ดีเอาไว้ได้ ทั้งนี้เหตุผลบางประการเนื่องมาจากค่าตอบแทนของครูต่ำมากเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น ความตั้งใจและความทุ่มเทต่อการเรียนการสอนของครูก็ลดต่ำลง ประกอบกับการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูมุ่งสอนเนื้อหามากกว่าให้คิดวิเคราะห์และปฏิบัติการสอน รวมทั้งไม่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นครูในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงขาดความเชี่ยวชาญในการสอนทั้งทางวิชาการคุณลักษณะความเป็นครู และจิตวิญญาณความเป็นครูโดยมีความเอาใจใส่ต่อเด็กลดลง ความนิยมยกย่องของสังคมต่อครูจึงลดลงทำให้วิชาชีพครูตกต่ำลง (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2554) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ยังได้สรุปเอกสารรายงานเกี่ยวกับครูไว้ว่า “ความเป็นครูในสังคมไทยปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหารุมเร้ารอบด้านแต่ปัญหาใดก็ไม่เท่ากับวิกฤติศรัทธาในวิชาชีพครูหรือครูขาดจิตวิญญาณความเป็นครู รวมทั้งพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (2543) ยังได้กล่าวถึงปัญหาสำคัญทางการศึกษาที่ควรเร่งปฏิรูปคือ ครูขาดจิตวิญญาณของความเป็นครู กล่าวคือ ครูที่ทำหน้าที่สอนหนังสือหรือมีอาชีพครูส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มายึดอาชีพครู เพื่อให้ได้ค่าตอบแทนมาดำรงชีพจึงปฏิบัติหน้าที่ครูเพียงเพราะมีหน้าที่ที่จะต้องทำไม่ใช่เพราะมีใจรักที่จะทำ หรือขาดจิตวิญญาณของความเป็นครูอย่างแท้จริง ถ้าครูที่เป็นครูอาชีพจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน ได้แก่มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและปฏิบัติหน้าที่ครูด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู

ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการขาดจิตวิญญาณความเป็นครูที่แสดงให้เห็นชัดเจนในสถาบันที่ผลิตครูมายาวนานคือวิทยาลัยครูหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีปณิธานในการจัดการศึกษาอันแน่วแน่มุ่งพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดินฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏหลายแห่งได้เปิดรับนักศึกษาสายครูจำนวนมาก เพื่อให้มีเงินรายได้เข้ามาบริหารมหาวิทยาลัยและสนองตอบความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการอยากให้ลูกหลานมีอาชีพรับราชการเป็นครูและมีรายได้ที่มั่นคง โดยไม่ได้คำนึงถึงความสนใจและความถนัดของลูกหลานในสิ่งที่อยากจะเรียน จึงทำให้เกิดผลเสียหลายประการด้วยกันได้แก่ นักศึกษาส่วนใหญ่ขาดศรัทธาในวิชาชีพครูรวมทั้งอุดมการณ์ของความเป็นครูอย่างแท้จริงที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นครูที่ดีมีคุณภาพเนื่องมาจากเลือกเรียนวิชาชีพครูหลังจากที่สอบเข้าศึกษาต่อสาขาอื่นไม่ได้ เรียนเพราะผู้ปกครองอยากให้เรียนหรือบางคนเรียนครูเพียงอยากมีอาชีพที่ดีที่มั่นคง รวมทั้งกระบวนการคัดเลือกเข้าเรียนใช้การสอบเพียงสัมภาษณ์จึงทำให้เข้าเรียนครูได้ไม่ยากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมานี แสงหิรัญ และคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาในการเลือกเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่า ปัจจัยที่นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกเรียนคณะครุศาสตร์หรือสายครูที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับคือ ปัจจัยแรกมีความคิดเห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีสวัสดิการต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ปัจจัยที่สองเลือกเรียนครูเพราะตามใจผู้ปกครอง ปัจจัยที่สามเลือกเรียนครูเพราะคิดว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง และปัจจัยที่นักศึกษาเลือกลำดับสุดท้ายในการเข้าศึกษาคณะครุศาสตร์หรือสายครูคือ รักศรัทธาในวิชาชีพครูและมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครูด้วยใจรัก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการขาดจิตวิญญาณความเป็นครูหรือการขาดความรักศรัทธาในวิชาชีพครูเป็นปัญหาวิกฤติทางการศึกษาที่สำคัญที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูอย่างเป็นรูปธรรมและประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับสุมน อมรวิวัฒน์ (2554) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาการขาดจิตวิญญาณความเป็นครูที่ผ่านมาไว้ว่า คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยที่ผลิตครูยังไม่มีแบบแผนชัดเจนในการปฏิรูปที่จะปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับผู้เรียนจึงทำให้ผู้เรียนขาดจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริง ทำให้การขาดจิตวิญญาณความเป็นครูส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะอื่น ๆ หลายประการ ได้แก่ ความรักเมตตาต่อศิษย์และสรรพสิ่งรอบตัว จิตสาธารณะ การเป็นแบบอย่างที่ดี ความรับผิดชอบในหน้าที่ ดังนั้นนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในชุมชนหรือท้องถิ่นที่ผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูมายาวนานจึงเป็นกลไกสำคัญของสังคมที่จะมีส่วนช่วย

พัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคต และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของครูผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู

จากความสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวกับการขาดจิตวิญญาณความเป็นครูที่ได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาทางการศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขอย่างจริงจัง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏต้องสร้างกระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ในการที่จะปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับผู้เรียนที่เรียนสายครูให้มีใจรักศรัทธาในวิชาชีพครู เพราะการจะประกอบอาชีพใดก็ตามในสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้ารวมทั้งประสบความสำเร็จในอาชีพและมีความสุขได้นั้นสิ่งสำคัญที่ควรยึดปฏิบัติประการแรกก็คือ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพอย่างจริงใจ ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณครูฉบับที่ 4 เรียกว่า ระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 ในข้อ 7 และจรรยาบรรณครูฉบับที่ 5 เรียกว่า ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพครู พ.ศ. 2548 ในด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพที่ได้กำหนดไว้ว่าผู้ประกอบอาชีพครูจะต้องรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู รวมทั้งสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัยเพื่อรองรับการประเมินภายนอกของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้มีการประเมินครูในด้านจิตวิญญาณความเป็นครู นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (2552, หน้า 15) ยังได้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561) เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ซึ่งจะต้องเน้นกระบวนการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยสามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรัก ในวิชาชีพครูมาเป็นครู ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูโดยเฉพาะคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำเป็นจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนานิสิต นักศึกษาครูให้มี จิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของรณกิจ อินทรกำแหง (2554) ที่ได้เสนอแนวทางให้สังคมได้แก้ไขปัญหาคูขาดจิตวิญญาณความเป็นครูโดยให้มหาวิทยาลัยจัดให้มีรูปแบบหรือหลักสูตรการฝึกอบรมครูให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครูอย่างแท้จริง โดยจัดการฝึกอบรมหรือจัดการเรียนการสอนที่ถูกต้องไม่เน้นหรือกระตุ้นให้ครูวัดความสำเร็จในวิชาชีพครูด้วยการเลื่อนตำแหน่ง แต่ควรเน้นให้เกิดความเข้าใจว่าความสำเร็จของครูคือ ความสุข เมื่อเห็นความเจริญก้าวหน้าของศิษย์จากความเป็นคนไปสู่ ความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ในการที่สถาบันการศึกษาจะปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูให้แก่ผู้เรียนควรปลูกฝังผู้เรียนตั้งแต่เข้าเรียนชั้นปีที่ 1 จนสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิต โดยจะต้องจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะจิตวิญญาณความเป็นครูให้มีความพร้อม

ที่จะก้าวออกไปประกอบอาชีพครูในอนาคตได้อย่างภาคภูมิใจและสมศักดิ์ศรี ความมีจิตวิญญาณ ความเป็นครูเป็นคุณลักษณะสำคัญที่นิสิต นักศึกษาครูพึงมี ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของครูที่ดีตามพระราโชวาทของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งได้พระราชทานพระราโชวาทแก่บัณฑิตใหม่ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครู ณ อาคารใหม่สวนอัมพร เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 7 มิถุนายน 2527 ดังมีใจความสำคัญต่อไปนี้ (ยงค์ ชุ่มจิต, 2550, หน้า 133)

“...ความมีวิญญาณ หมายถึง ความมีวิญญาณอันถ่องแท้แน่นอนชัดในสรรพกิจการงาน และในการกระทำทุกคำพูดทุกอย่างโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นของตนเอง คุณสมบัติข้อนี้จะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการศึกษาฝึกอบรมทางความคิดจิตใจเป็นสำคัญ คือ แต่ละคนต้องพยายามควบคุมใจให้เป็นปกติและหนักแน่นอยู่เสมอไม่ให้หวั่นไหว ไม่ให้สะดุ้งสะเทือนเพราะอารมณ์ที่ชอบที่ชังและอคติต่าง ๆ จนเกิดเหตุ จะทำ จะพูด จะคิดสิ่งใด เรื่องใด ก็มุ่งหมายแต่ในสาระอันเป็นประโยชน์อันควรมุ่งหมายของสิ่งนั้น เรื่องนั้นเป็นสำคัญ ไม่คิดฟุ้งซ่านสับสนถึงสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สาระด้วย เมื่อสามารถฝึกใจให้เข้าระเบียบมั่นคงได้ดังนี้แล้ว ความคิดอันกระฉ่างแจ่มใสหรือวิญญาณก็จะเกิดขึ้น ช่วยให้สามารถวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ได้โดยถูกต้องเที่ยงตรงไม่ว่าจะทำจะพูดสิ่งใด เรื่องใด ก็จะสำเร็จผลสมบูรณ์ตามความประสงค์ ช่วยให้ประสบความสุขความสำเร็จในชีวิตได้เป็นแน่นอน...”

ปัจจุบันสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้พยายามสรรหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะมาช่วยพัฒนาผู้เรียนมิติด้านในหรือด้านความดี โดยวิธีการที่น่าสนใจคือ การใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพราะจิตตปัญญาศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาด้านในและการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองอย่างลึกซึ้ง ได้แก่ เกิดความรู้ ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง และสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรัก ความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อให้เกิดปัญญาที่เห็นความเชื่อมโยงสรรพสิ่งที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดจิตสำนึกที่ตื่นตัวและตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อมวลมนุษยชาติและสรรพสิ่งในธรรมชาติ (ธนา นิลชัยโกวิทย์, 2551, หน้า 143) ทั้งนี้การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูถือว่าการพัฒนามิติด้านในตรงกับจุดเน้นของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ดังนั้นจิตตปัญญาศึกษาจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูเนื่องจากจิตตปัญญาศึกษาสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณโดยอาศัยกระบวนการฝึกสมาธิ การคิดใคร่ครวญ และโยคะ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง ความเอาใจใส่ ความเมตตาและความฉลาดทางอารมณ์ (Sessums, 2007) นอกจากนี้จิตตปัญญาศึกษา ยังเป็นการศึกษาที่เน้นกระบวนการให้เกิด

การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ให้ผู้ศึกษาย้อนกลับไปหาคุณค่าและความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริงที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยใช้หลักคำสอนของทางศาสนา ดนตรี ศิลปะ ธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างดีที่สามารถทำให้เกิดการหยั่งรู้ภายใน จนก่อให้เกิดการค้นพบแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขสงบสุขอย่างแท้จริงด้วยตัวของตัวเอง และสามารถสัมผัสคุณค่าของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความมีคุณภาพของสรรพสิ่ง (จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, 2550, หน้า 5-6) รวมทั้งจิตตปัญญาศึกษาจะทำให้เห็นความเชื่อมโยงของการเรียนรู้ที่ชัดเจน เชื่อมโยงทั้งความคิด จิตใจ และนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเป็นวิถีทางแห่งปัญญาที่พัฒนาคนอย่างสมบูรณ์ (Hart, 2004) และจิตตปัญญาศึกษายังเป็นกระบวนการเรียนรู้จากภายในที่ทำให้ได้มาซึ่งความรู้ประสบการณ์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองให้ตระหนักเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ เรียนรู้ที่จะรัก เรียนรู้ที่จะให้ เรียนรู้ในการเข้าถึงความจริง เรียนรู้ที่จะยอมรับความหลากหลายทางความคิดมากขึ้น สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล นำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งเป็นการพัฒนาภายในที่ถาวรของผู้เรียน (ประเวศ วะสี, 2547 ; วิจักขณ์ พานิช, 2549 ; ธนัท ธาตุทอง, 2552) นอกจากนี้จุฑาเดือน พันธุมนาวิน (2551, หน้า 281) ยังมีความเชื่อว่าการสอนหรือการจัดกิจกรรมด้วยจิตตปัญญาศึกษา จะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้รู้สึกว่าเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระที่จะแสดงออกเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตนให้มีเวลาพักเงียบคิดพิจารณาตนเอง จะทำให้ผู้เรียนควบคุมจิตของตนได้ นำไปสู่การควบคุมพฤติกรรมของตนไปในทางที่ดีงามได้และสอดคล้องกับจรรยธรรม กุลดิลก (2549) ที่ยืนยันว่า การพัฒนาจิตวิญญาณด้วยจิตตปัญญาจะใช้ได้สะดวกในนิสิตนักศึกษาโดยการฝึกสมาธิ ฝึกสติ และฝึกวิจิตที่นำเอาศีลธรรมและคุณธรรมต่าง ๆ มาประกอบ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจิตตปัญญาศึกษาสามารถที่จะพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูให้เกิดกับผู้เรียนได้เพราะเป็นแนวทางที่เน้นการพัฒนาด้านในและการเปลี่ยนแปลงชั้นพื้นฐานในตนเองอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติการคิดโดยในการสอนมีการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการลงมือกระทำและคิดค้นหาคำตอบ (Active Learning) การเรียนรู้ด้วยการแสดงออกที่ดี (Behaving Well) การเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่ม (Cooperative Learning) การเรียนรู้ด้วยการค้นพบจากการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม (Discovery Learning) การเรียนรู้ความก้าวหน้าของตนในการเรียนเมื่อผู้เรียนได้ค้นพบผู้เรียนจะรู้ว่าตนเองได้สิ่งใดเพิ่มขึ้น (Progress) (กุลยา ตันนิผลชีวะ, 2550) และนอกจากนี้จิตตปัญญาศึกษายังได้เน้นกระบวนการเรียนรู้ด้านในต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติสมาธิภาวนาและศิลปะ เพื่อช่วยขัดเกลาและวางตัวตนนำผู้เรียนสู่ความสมดุลสงบเยือกเย็นและความสุขภายในและจิตตปัญญาศึกษา

พัฒนามาจากแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ที่เน้นเป้าหมายการเปลี่ยนคุณลักษณะภายในบนฐานการเปลี่ยนแปลงมุมมองและความหมายต่อโลกและชีวิต โดยอาศัยกระบวนการหรือถอนคุณลักษณะเชิงมุมมองเดิม อาจด้วยการวิพากษ์เชิงเหตุผลหรือผ่านญาณทัศนะ (Intuition) และอารมณ์หรือสิ่งที่เหนือเหตุผลเพื่อนำสู่การสร้างสรรคตนเองในระดับจิตใต้สำนึกขึ้นใหม่ และการขยายจิตสำนึกสู่การยอมรับความจริงแท้ของความหมายและมุมมองใหม่ ดังนั้นแนวทางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่กล่าวมานั้นสามารถที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ ได้แก่ การตระหนักรู้คุณค่าความเป็นมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเองผู้อื่น การเป็นแบบอย่างที่ดี ความรักความเมตตาต่อผู้อื่นและสรรพสิ่งรอบตัว จิตสาธารณะ ความมีน้ำใจ และความเอาใจใส่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคุณลักษณะหรือองค์ประกอบที่สำคัญของผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู อันจะก่อให้เกิดความรักความศรัทธาในอาชีพที่ทำ นำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำประโยชน์และสิ่งดี ๆ เพื่อผู้อื่น สังคมและประเทศชาติได้อย่างสร้างสรรค์

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนานักศึกษาที่เรียนสายครูให้มีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริงโดยมีความรักศรัทธาในวิชาชีพของตนอย่างภาคภูมิใจ รวมทั้งมีความพร้อมในการที่จะก้าวออกไปประกอบอาชีพครูและเป็นครูที่ดีในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นหากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาหรือนิสิตอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพจะเป็นวิธีการและกระบวนการที่สำคัญอีกประการที่จะช่วยสร้างเสริมจิตวิญญาณของความเป็นครูของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง

คำถามในการวิจัย

1. การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสร้างความเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับผู้เรียนอย่างไร

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีขอบเขตการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1.1 คุณลักษณะครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูในด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง การเห็นคุณค่าผู้อื่นและการเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.2 วิธีการจัดการเรียนการสอนนำไปสู่การสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 อาจารย์ผู้สอนที่ประสบความสำเร็จทางด้านการสอนโดยมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับในระดับชาติและสอนในสถาบันอุดมศึกษามีประสบการณ์การสอนไม่ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาหรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนและนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

3.1 ความคิดเห็นต่อคุณลักษณะจิตวิญญาณความเป็นครูของอาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการสอน

3.2 วิธีการ กระบวนการ และเทคนิคในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูด้วยจิตตปัญญาศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตองค์ประกอบของรูปแบบออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ที่มาของรูปแบบการเรียน

การสอนที่เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 2 ตัวรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผล

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 7 คน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ด้านการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี ซึ่งสอนในระดับอุดมศึกษาโดยเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน การวัดผลและประเมินผล และการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.2 นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 40 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

ความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน และคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในขั้นนี้ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมาทดลองใช้โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาการศึกษาและความเป็นครูไทย เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

นักศึกษาที่กำลังศึกษาในคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงเป็นนักศึกษา ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการศึกษาและความเป็นครูไทยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู

ตัวแปรตาม ได้แก่ จิตวิญญาณความเป็นครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการศึกษาและความเป็นครูไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตวิญญาณความเป็นครู หมายถึง การรับรู้และแสดงออกถึงด้านจิตใจที่ถึงามควรค่าแก่การเคารพบูชาในลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง การเห็นคุณค่าผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งการวัดคุณลักษณะดังกล่าววัดโดยใช้แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยรายละเอียดที่แสดงออกให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีการรับรู้และแสดงออกการมีจิตวิญญาณความเป็นครูมีดังนี้

1. การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีการรับรู้และแสดงออกถึงความรับผิดชอบในหน้าที่หรือต่อบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ รวมทั้งมีความรักศรัทธาในวิชาชีพครูหรือสิ่งที่ทำด้วยความสุขความเต็มใจ และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์โดยประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นต้นแบบในการปฏิบัติตนให้แก่บุคคลอื่น

2. การเห็นคุณค่าผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลมีการรับรู้และแสดงออกถึงความเสียสละในการปฏิบัติงานโดยทุ่มเททำงานไม่หวังผลตอบแทน รวมทั้งมีความรักเมตตาผู้อื่นและสรรพสิ่งรอบตัวให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความรักความเต็มใจ

3. การเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หมายถึง การที่บุคคลมีการรับรู้และแสดงออกถึงการเคารพผู้อื่น โดยยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น รวมทั้งเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้เกียรติต่อกันคำนึงถึงจิตใจของผู้อื่น แสดงต่อผู้อื่นเหมือนที่เราต้องการให้ผู้อื่นแสดงต่อเรา รวมทั้งมีการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมสามารถประพฤติปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่สังคมกำหนดไว้ไม่สร้างปัญหาและทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น มีการคิดดีหรือคิดบวก รู้จักคิดวิเคราะห์แยกแยะสิ่งที่ถูกผิดได้อย่างมีเหตุผล คิดในสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองผู้อื่นและส่วนรวม รวมทั้งมีการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกที่ดีงามในการจะทำการสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม และส่วนรวม

จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง แนวคิดในกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เน้นการพัฒนาภายในหรือจิตใจทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองเห็นคุณค่าผู้อื่น เข้าใจในสรรพสิ่งรอบตัวได้อย่างแท้จริง เกิดความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติ ตลอดจนมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวมและสามารถที่จะเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างสมดุลและนำมาใช้ในชีวิตได้อย่างมีความสุข

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู หมายถึง แบบแผนของการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับนักศึกษาครูโดยนำเสนอรูปแบบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ที่มาของรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 2 ตัวรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล มีกระบวนการที่สำคัญมุ่งสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ 4 ขั้นตอนตามหลัก 4 C's ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม (Check in) เป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เห็นคุณค่าในตนเอง

ขั้นที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการเล่าเรื่อง (Conversation) เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เห็นคุณค่าตนเอง ผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ขั้นที่ 3 การสรุปบทเรียน (Conclusion) เป็นการสะท้อนผลการเรียนรู้หรือทบทวนบทเรียนจากการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าตนเอง ผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ขั้นที่ 4 การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) เป็นการให้ผู้เรียนใคร่ครวญโดยแยกกายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ และนำสิ่งที่เรียนรู้มาไปประยุกต์ใช้ในชีวิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม รวมทั้งต้องการให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้โดยนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ในเนื้อหาสาระของความเป็นครูไทย ในรายวิชาการศึกษาและความเป็นครูไทย โดยวัดจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย

ความสำคัญของงานวิจัย

1. ได้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏหรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาหรือนิสิต ที่เรียนสายครูให้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ทำให้นักศึกษาหรือนิสิตสามารถที่จะเป็นครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูและเป็นครูที่ดีในอนาคตได้

2. สถาบันที่ผลิตครู สามารถนำกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น ความเสียสละ จิตสาธารณะ เป็นต้น